

Bijlage 3 Kerngegevens Bedum, De Marne, Winsum en Eemsum

1. Inleiding

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft voor dat gemeenten met ingang van de begroting 2016 en de jaarrekening vanaf 2015 in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing een verplichte basisset van vijf financiële kengetallen moeten opnemen. Naast de kengetallen voor het structurele begrotingsevenwicht wordt een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie opgenomen, omdat de financiële positie ook steeds meer van belang geacht. De kengetallen en de beoordeling geven gezamenlijk op eenvoudige wijze inzicht aan raadsleden over de financiële positie van hun gemeente. Hoe de kengetallen berekend moeten worden, wordt vastgelegd in een ministeriële regeling. Het gebruik en het vaststellen van de berekeningswijze van de kengetallen heeft geen functie als normeringinstrument voor het financieel toezicht door de provincies. De invoering van de set van vijf kengetallen is voornamelijk bedoeld om de financiële positie voor raadsleden inzichtelijker te maken. Voor een beoordeling van de financiële positie van de gemeente moeten de kengetallen in samenhang worden gezien. Het totaalbeeld geeft inzicht in de financiële weer- en wendbaarheid.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de totale baten. Het kengetal geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is, valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel inclusief als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Bij de netto schuldquote worden de leningen die gemeenten hebben uitstaan buiten beschouwing gelaten en bij de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen wordt hiermee wel rekening gehouden. Een netto schuldquote tussen 0% en 100% is acceptabel c.q. wordt als normaal (groen) beschouwd. Als de netto schuldquote tussen 100% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog (oranje). Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, bevindt de gemeente zich in de gevarenzone (rood). De maten 100% en 130% zijn grove vuistregels.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft de verhouding weer tussen het eigen vermogen en het balanstotaal. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Daar is bijvoorbeeld sprake van indien een lening is aangegaan omdat het eigen vermogen niet liquide is (omdat het vast zit in bijvoorbeeld een gemeentehuis of dat er andere investeringen mee zijn gefinancierd). Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van de gemeente. De solvabiliteitsratio drukt immers het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Voor gemeenten geldt dat een ratio tussen de 20% en 70% als normaal wordt gezien.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft de verhouding weer tussen de waarde van de (bouw-)gronden en het totaal aan (geraamde) baten en is een indicatie van het risico: hoe lager het percentage des te geringer het

risico. De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitaties een forse impact kunnen hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de woningen kan immers de schuld worden afgelost. Wanneer de grond tegen de prijs van landbouwgrond is aangekocht, loopt een gemeente relatief gering risico. Het is dus belangrijk om te kunnen beoordelen of er een reële verwachting is of grondexploitatie kan bijdragen aan de verlaging van de schuld. Staat de grond tegen een te hoge waarde op de balans en moet die worden afgewaardeerd dan leidt dit tot een lager eigen vermogen en dus een lagere solvabiliteitsratio.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De relevantie van dit kengetal voor de beoordeling van de financiële positie schuilt erin dat het van belang is om te weten welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het Gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting (OZB).

Belastingcapaciteit

Het kengetal belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin de gemeente nog ruimte heeft om financiële tegenvallers op te kunnen vangen, middels een verhoging van belastingen en/of er ruimte is voor nieuw beleid. Voor de gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, riool- en afvalstoffenheffing).

Norm

De gezamenlijke provinciale toezichthouders hebben normen opgesteld. Zij hebben gekozen voor een indeling in drie categorieën. Waarbij kan worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en C het meest risicovol. In onderstaande tabel is de normering opgenomen.

Kengetallen	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Netto schuldquote	<90%	90%-130%	>130%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	<90%	90%-130%	>130%
Solvabiliteitsratio	>50%	20%-50%	<20%
Grondexploitatie	<20%	20%-35%	>35%
Structurele exploitatieruimte	>0%	0%	<0%
Belastingcapaciteit	<95%	95%-105%	>105%

2. Bedum

Kengetallen Bedum	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Netto schuldquote	57%	66%	52%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	31%	39%	26%
Solvabiliteitsratio	52%	47%	49%
Grondexploitatie	21%	24%	23%
Structurele exploitatieruimte	0%	0%	0%
Belastingcapaciteit	100%	98%	100%

Beoordeling

Op basis van de gepresenteerde kengetallen kan geconcludeerd worden dat de financiële positie van Bedum goed is. De schuldenlast is acceptabel en uit de solvabiliteitsratio blijkt dat de gemeente aan haar verplichtingen kan voldoen. De grondexploitaties zijn actueel en laten in totaliteit een positief resultaat zien. De laatste jaren lieten een dalende ontwikkeling van gemeentelijke inkomsten zien. In de begroting 2017 is echter een kleine stijging hiervan te zien. Bedum realiseert, zij het klein, een positief percentage aan structurele exploitatieruimte. De belastingcapaciteit laat ook ruimte zien. Eventuele structurele tegenvallers zouden hiermee opgevangen kunnen worden. Voor incidentele tegenvallers heeft de gemeente weerstandscapaciteit beschikbaar. Het inzetten van weerstandscapaciteit heeft wel een (negatief) effect op de solvabiliteit.

3. De Marne

Kengetallen De Marne	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Netto schuldquote	81,3 %	84,1 %	90,7 %
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	70,1 %	84,6 %	79,2 %
Solvabiliteitsratio	16,0 %	12,6 %	17,5 %
Grondexploitatie	3,4 %	6,4 %	4,8 %
Structurele exploitatieruimte	0,5 %	1,1 %	0,2 %
Belastingcapaciteit	107,6 %	107 %	107 %

Beoordeling

De financiële positie van De Marne is redelijk. Hoewel de solvabiliteitsratio lager is dan het gemiddelde van Bedum, Winsum en Eemsum, kunnen we stellen dat de Marne op korte termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. De schuldquote is hoog. Uit de structurele begrotingsruimte valt af te leiden dat de rente en aflossingen van de leningen kunnen worden gedragen door de exploitatie. Het grondbedrijf is gezond. Op termijn wordt een bescheiden winst verwacht. De fiscale waarde van het grondbedrijf is om die reden hoger dan de nominale waarde.

4. Winsum

Kengetallen Winsum	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Netto schuldquote	6,85 %	13,67 %	22,26 %
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	1,59 %	9,55 %	18,06 %
Solvabiliteitsratio	59,25%	56,46 %	50,50 %
Grondexploitatie	6,43 %	5,96 %	3,03 %
Structurele exploitatieruimte	-0,31 %	0,74 %	-0,50 %
Belastingcapaciteit	106,01 %	107,19 %	106,76 %

Beoordeling

Voor een genuanceerder beeld van de schuldpositie moet ook worden gekeken naar de voorraad bouwgronden en de uitgeleende gelden. Gemeenten met veel grond hebben meer schulden en dus een hogere schuldquote. Dit geldt niet direct voor Winsum. De gemeente heeft een relatief geringe grondpositie voor woningbouw. Voor die gronden heeft de gemeente schulden gemaakt. De rente over deze schuld drukt niet direct op de begroting, maar dient te worden opgevangen binnen de grondexploitatie(s). Met de opbrengsten uit de verkoop van de grond, dient zowel de rente als de aflossing van de schuld te worden betaald. De gemeente Winsum heeft ook leningen voor derden

aangetrokken, deze leningen worden één op één aan deze derden doorgegeven. Bij de schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen worden deze leningen geëlimineerd. Dit geldt met name voor geldleningen aan woningbouwcorporaties. De schuldquote van Winsum gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen is in 2017 18%. De gemeente zit daarmee in de lage zone. De schuldquote laat wel een stijgende lijn zien. Die stijging wordt veroorzaakt door het investeringsprogramma en de hieraan te relateren behoefte aan externe financieringsmiddelen (opgenomen geldleningen). De solvabiliteitsratio van 50% is prima. De structurele exploitatie ruimte van - 0,5% geeft aan dat de structurele lasten niet allemaal gedekt worden door structurele baten. Dit is iets dat de gemeente wel in de gaten dient te houden. In samenhang met de andere kengetallen baart dit nog niet direct zorgen, maar op de langere termijn zal het percentage wel positief moeten zijn en blijven. De belastingcapaciteit ligt net iets boven het landelijk gemiddelde. Overall kan geconcludeerd worden dat op basis van de kengetallen 2017 de financiële positie voldoende is. Het enige aandachtspunt is de structurele exploitatieruimte.

5. Eemsmond

Kengetallen Eemsmond	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Netto schuldquote	82,2 %	88,6 %	89,5 %
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	75,8 %	81,9 %	83,0 %
Solvabiliteitsratio	32 %	26 %	26 %
Grondexploitatie	3,3 %	3,4 %	4,3 %
Structurele exploitatieruimte	-1,7 %	-1,5 %	-0,9 %
Belastingcapaciteit	96 %	102 %	108 %

Beoordeling

In algemene zin is het verloop van de financiële kengetallen stabiel. De lichte verslechtering van de netto schuldquote wordt met name veroorzaakt door het aanspreken van de reserves, wat zich heeft geuit in een hogere schuldenlast. Wel valt de netto schuldquote onder de categorie minst risicovol. Als gevolg van het aanspreken van de reserves, met name de Algemene Reserve, laat het Eigen Vermogen een daling zien. Hierdoor daalt de solvabiliteitsratio. Het kengetal grondexploitatie is toegenomen, maar valt nog steeds ruim binnen de categorie minst risicovol. Dit vloeit voort uit het feit dat er meer geïnvesteerd wordt dan vanuit kavelverkoop wordt ontvangen. De structurele exploitatieruimte is - 0,9%, wat inhoudt dat niet alle structurele uitgaven gedekt worden door structurele baten. In de meerjarenraming hebben we hiervoor maatregelen getroffen om een duurzaam financieel evenwicht te creëren. Het percentage loopt in 2020 op naar 0,7%. Als gevolg van de tariefsverhogingen komt het kengetal belastingcapaciteit in 2017 boven het niveau van het landelijk gemiddelde te liggen.